Το παιχνίδι ως «αφηγητής» ιστορικών γεγονότων:

Η έκθεση του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου «Το ΄21 αλλιώς: η Ελληνική Επανάσταση με διοράματα και φιγούρες»

Καστρίτη Νατάσα, nkastriti@nhmuseum.gr
Κατσιμάρδου Ρεγγίνα, rkatsimardou@nhmuseum.gr

Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (ΕΙΜ)

Το ΕΙΜ ανήκει στην **Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος** (ΙΕΕΕ), η οποία τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού. Στην ΙΕΕΕ, που Ιδρύθηκε τον Μάιο του **1882**, περιλαμβάνονται εκτός από το Μουσείο:

- Αρχείο Ιστορικών Εγγράφων
- Βιβλιοθήκη
- Φωτογραφικό Αρχείο
- Εργαστήριο Συντήρησης
- Το αρχοντικό του Λάζαρου Κουντουριώτη, στην Ύδρα
- Η Οικία & Ατελιέ του Παναγιώτη Τέτση, στην Ύδρα

1821-2021:
200 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- Το ΕΙΜ για τον εορτασμό της επετείου των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση αποφάσισε την οργάνωση δράσεων και εκδηλώσεων με στόχο την αναθέρμανση της σχέσης του με το ευρύτερο κοινό, αλλά και την ανανέωση της δημόσιας εικόνας του.

- Ειδικά για τα παιδιά, προχώρησε στον σχεδιασμό και την υλοποίηση εργαστηρίων, παραστάσεων θεάτρου σκιών και πρωτότυπων εκθέσεων, θέλοντας να δώσει αφορμές στους μικρούς επισκέπτες να προσεγγίσουν δημιουργικά το ’21, μέσα από την ψυχαγωγία, και να εμπνευστούν από αυτό.

Η ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΈΚΘΕΣΗ

Η ιδέα **μιας έκθεσης** για την Ελληνική Επανάσταση **με διοράματα PLAYMOBIL** γεννήθηκε

- Αναζητώντας πρωτότυπες μεθόδους προσέγγισης του νεαρού κοινού
- Αντιλαμβανόμενοι τις δυνατότητες των τρισδιάστατων απεικονίσεων της σειράς παιχνιδιών PLAYMOBIL
- Εκτιμώντας την αμεσότητα με την όποια μπορούσαμε να μεταδώσουμε, μέσω αυτών, ιστορικές πληροφορίες στις μικρές ηλικίες

ΣΤΟΧΟΙ

- Εναλλακτικός τρόπος προσέγγισης της ιστορίας μέσα από το **παιχνίδι**
- Δημιουργία μιας έκθεσης για όλες τις ηλικίες
- Να γίνει το ΕΙΜ πόλος έλξης οικογενειών διευρύνοντας τη βάση του κοινού του και ενθαρρύνοντας τις επαναλαμβανόμενες επισκέψεις στον χώρο του
- Να ανατραπεί η εικόνα του παραδοσιακού μουσείου που επικρατεί για το ΕΙΜ
- Να προβληθεί η προσπάθεια του ΕΙΜ να καινοτομεί με πρωτότυπες εκθέσεις οι οποίες απευθύνονται στο ευρύ κοινό

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

- Αποκρυσταλλώθηκε η κεντρική ιδέα της έκθεσης: παρουσίαση της Επανάστασης με έναν ελκυστικό, ευφάνταστο, εύληπτο, αλλά ιστορικά τεκμηριωμένο τρόπο
- Εκτιμήθηκαν οι δυνατότητες υλοποίησης της έκθεσης
- Εγκρίθηκε η ιδέα από τη Διεύθυνση του Μουσείου
- Εξασφαλίστηκε η στήριξη της Playmobil Hellas
- Προσεγγίστηκαν οι συλλέκτες Ντένης Βαγγόπουλος, Βασιλική Φατή, Άγγελος Γιακουμάτος, Γιώργος Αγγελίδης και Στέλιος Μυλωνάς
- Ορίστηκε ο χώρος και ο χρόνος πραγματοποίησης της έκθεσης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

- έρευνα για το θέμα της έκθεσης και επιλογή θεμάτων
- δημιουργία σεναρίου
- διαδραστική συμμετοχή του κοινού

Επιλέχθηκαν

- κομβικά γεγονότα και σκηνές καθημερινής ζωής. Οι συνθέσεις αναζητήθηκαν σε πρωτότυπα έργα τέχνης του 19ου αιώνα με κριτήριο τη σπουδαιότητα των γεγονότων και τη δυνατότητα απόδοσης των σκηνών σε διοράματα.
- ιστορικά πρόσωπα (87), Έλληνες, Φιλέλληνες και Οθωμανοί. Η επιλογή έγινε με κριτήριο τη δράση και την καταγωγή τους καθώς στόχος ήταν να εκπροσωπηθούν όλα τα μέρη της σημερινής Ελλάδας. Οι αποδόσεις τους βασίστηκαν σε προσωπογραφίες από τη συλλογή ζωγραφικών έργων και χαρακτικών του ΕΙΜ.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

- έρευνα για το θέμα της έκθεσης και επιλογή θεμάτων
- δημιουργία σεναρίου
- διαδραστική συμμετοχή του κοινού

- 11 ενότητες
- χρονολογική ιστορική αφήγηση, στην οποία παρεμβάλλεται η παρουσίαση προσωπικοτήτων της Επανάστασης
- Τα γεγονότα αποτυπώνονται σε 25 διοράματα
- Τα πρόσωπα απεικονίζονται σε 87 μεμονωμένες φιγούρες
- Πλαισιώνονται από επεξηγηματικά κείμενα, ενώ η αφήγηση εμπλουτίζεται από ερμηνευτικά μέσα, όπως εικόνες, χάρτες, χρονολόγια και διαδραστικά εκθέματα

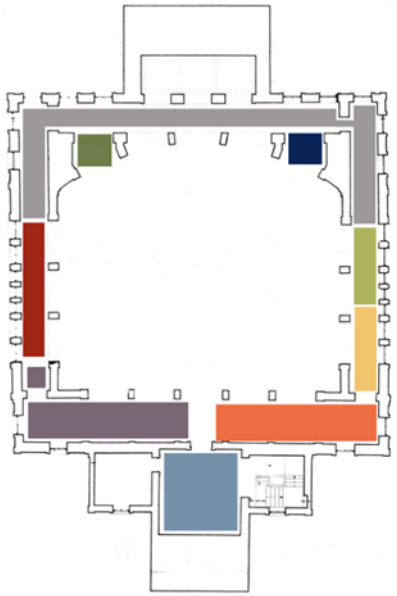

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

- έρευνα για το θέμα της έκθεσης και επιλογή θεμάτων
- δημιουργία σεναρίου
- διαδραστική συμμετοχή του κοινού

  - Βρες τον ήρωά σου : ταύτιση φιγούρων
  - Γίνε κι εσυ μπουρλοτιέρης! : παιχνίδι
  - Τους κύκλους τάρρατε : επιπλέον πληροφορίες σε μορφή «ήξερες ότι…;»
  - Καταγραφή εντυπώσεων

Βρες τον ήρωά σου!

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΚΘΕΣΗΣ

Ο επισκέπτης κατά την είσοδό του στην έκθεση παίρνει μία κάρτα στην οποία εικονίζεται μία ανδρική ή γυναικεία μορφή που πήρε μέρος στην Επανάσταση. Για τον σκοπό αυτό επιλέχθηκαν 20 πρόσωπα, Έλληνες, Οθωμανοί και Φιλέλληνες.
Τα πρόσωπα αυτά τα βρίσκει κανείς και μέσα στην έκθεση και στους κύβους στον χώρο δραστηριοτήτων, όπου αναφέρεται η κατάστασή τους στο τέλος της Επανάστασης.

Veni, vidi… rapui *

*Ήρθα, είδα… άρπαξα

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Τα ταξίδια των δυτικών στην Ανατολή

Διοράματα:

- Η κρήνη προβάλλει όλα όσα εντυπωσιάζουν τους ξένους επισκέπτες του ελληνικού χώρου (το τοπίο, τα διαφορετικά ήθη και έθιμα, οι ενδυμασίες)
- Ο Παρθενώνας του 5ου αιώνα π.Χ. : η ιδανική εικόνα της αρχαιότητας που αναζητούν οι ξένοι στην Ελλάδα
- Αφαίρεση τμημάτων αρχαίου ναού: αρπαγή αρχαιοτήτων από περιηγητές

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Η μέγιστη επέκταση των Οθωμανών στον ευρωπαϊκό χώρο αποτυπώνεται σε χάρτη της εποχής, στον οποίο καταδεικνύονται διαφορετικές περίοδοι της οθωμανικής κυριαρχίας, μέσω των μορφών του σπαχή, των γενιτσάρων και των τακτικών του αιγυπτιακού στρατού.

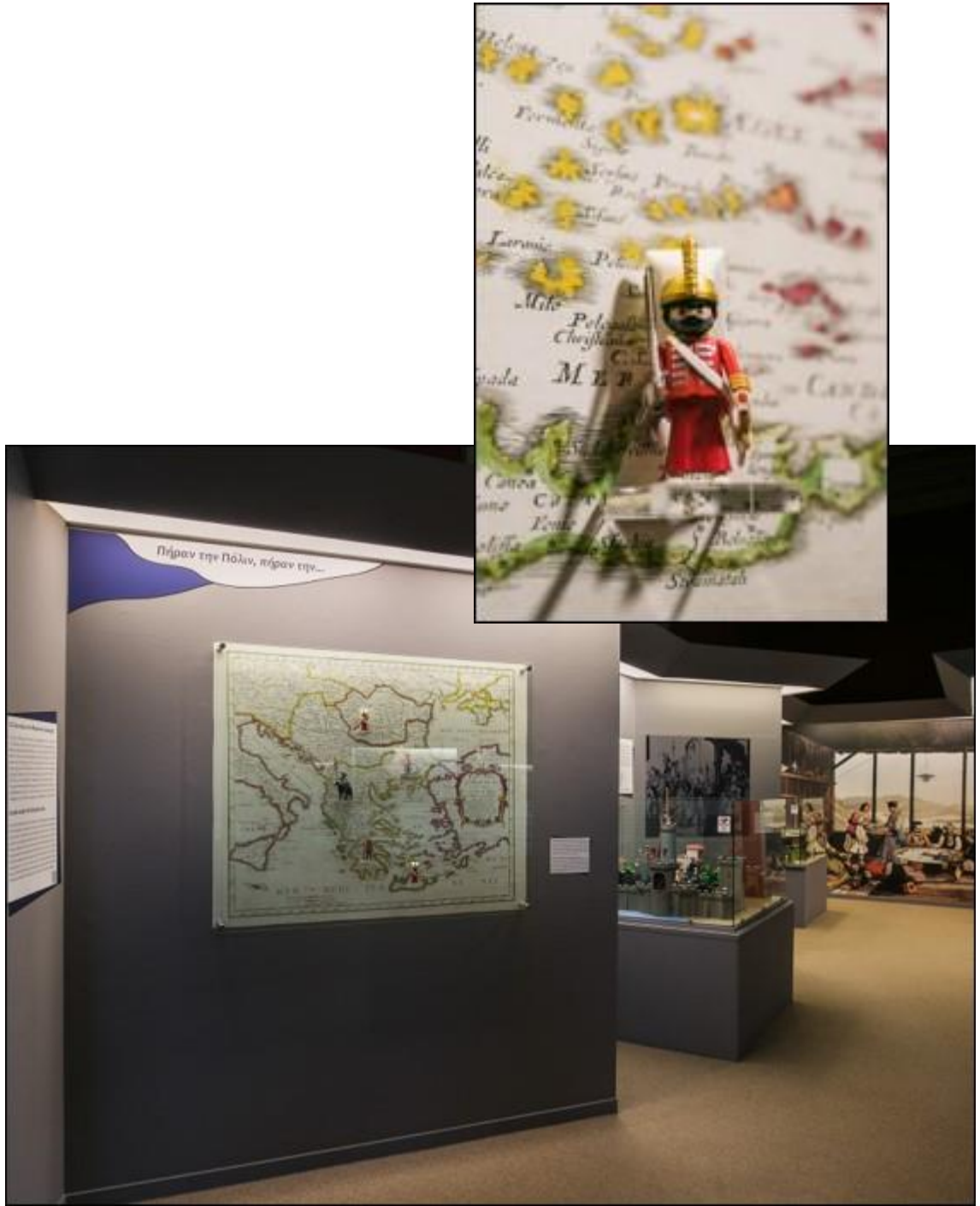

Γιατί τα έσκιαζε η φοβέρα…

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Η ζωή των Ελλήνων υπηκόων της οθωμανικής αυτοκρατορίας και οι παράγοντες ανάπτυξης του ελληνισμού.

Διοράματα:

- Η φυγή των Παργινών (πώληση της Πάργας από του Άγγλους στον Αλή Πασά)
- Το σκλαβοπάζαρο
- Η ζωή σε ένα Χάνι
- Εμπορικό καραβάνι
- Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός και οι κυριότεροι εκπρόσωποί του (Ρήγας Βελεστινλής και Αδαμάντιος Κοραής)

Η αρχή μιας συνωμοσίας...

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Η ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας και η ορκωμοσία φιλικού, αποκαλύπτονται τα μυστικά εγχειρίδια του Φιλικού και συστήνονται στο κοινό οι ιδρυτές της μυστικής οργάνωσης και κορυφαία μέλη της.

Διοράματα:

- Η ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας
- Ο όρκος του Φιλικού

Φιγούρες:

- Ιδρυτές και στελέχη της Φιλικής Εταιρείας

Μια επανάσταση ξεκινά!

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Η Επανάσταση στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες και η κήρυξή της στην Πελοπόννησο

Διοράματα:

- Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης διαβαίνει τον ποταμό Προύθο
- Ο Ιερός Λόχος μάχεται στο Δραγατσάνι
- Η ανατίναξη της μονής Σέκου από τον Γεωργάκη Ολύμπιο
- Αγωνιστές ορκίζονται να πολεμήσουν για την ελευθερία της Ελλάδας

Εμείς... και οι άλλοι

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

(Εμείς και οι Άλλοι: οι Έλληνες)

Στην ενότητα παρουσιάζονται σημαντικές μορφές του Αγώνα που έλαβαν μέρος στις πολεμικές επιχειρήσεις στην ξηρά και στη θάλασσα.

Στη μάχη ρίχτηκαν και στον καυγά…

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Οι δύο επικρατέστεροι τρόποι πολέμου των Ελλήνων στην ξηρά: ο κλεφτοπόλεμος και οι πολιορκίες φρουρίων

Διοράματα:

- Ο Κολοκοτρώνης αποκρούει τουρκική επίθεση, οχυρωμένος πίσω από ταμπούρια
- Οι Έλληνες μπαίνουν στην Τριπολιτσά
- Το φίλημα του Ιμπραήμ, εμπνέεται από πίνακα του Ανδρέα Γεωργιάδη στη μόνιμη συλλογή του Μουσείου

Είδα φωτιά ν' ανάβει
και φονικό...

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

Ο πόλεμος στη θάλασσα

Διοράματα:

- Ναυμαχία και πυρπόληση τουρκικού δικρότου
- Ο Κανάρης μετά την πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας
- Η καπετάνισσα Μπουμπουλίνα στο πλοίο της

Σκηνές καθημερινής ζωής

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

Σκηνές από την καθημερινότητα των αγωνιστών και των αμάχων, με τη ζωή να συνεχίζεται παράλληλα με τον πόλεμο.

Διοράματα:

- Το στρατόπεδο του Γεωργίου Καραϊσκάκη στο Φάληρο, βασισμένο σε ομότιτλο πίνακα του Θεόδωρου Βρυζάκη.
- Ένα ελληνικό χωριό
- Εορτασμός του Πάσχα

Εμείς... και οι άλλοι

ΕΝΟΤΗΤΑ 9

(Εμείς και οι Άλλοι: οι Οθωμανοί και οι Φιλέλληνες)

Στην ενότητα προβάλλονται οι σημαντικότερες μορφές Οθωμανών αντιπάλων, οι οποίοι διαδραμάτισαν κομβικό ρόλο στην εξέλιξη του πολέμου, με κυρίαρχη μορφή τον Αλή πασά. Επίσης μορφές φιλελλήνων που έλαβαν μέρος στην Επανάσταση.

Διόραμα:

- Ο θάνατος του Αλή πασά

Φιγούρες:

- Φιλέλληνες και Οθωμανοί

Δρόμο να σχίσουν τα σπαθιά...

ΕΝΟΤΗΤΑ 10

Η έξοδος του Μεσολογγίου

Διόραμα:

- Η στιγμή της Εξόδου από πίνακα του Θεόδωρου Βρυζάκη, με την προσθήκη της ανατίναξης της οικίας του προεστού Χρ. Καψάλη

Φιγούρες:

- Μορφές αγωνιστών από τη Φρουρά της πόλης

Ενα κράτος γεννιέται!

ΕΝΟΤΗΤΑ 11

Η ναυμαχία του Ναυαρίνου, η γαλλική αποστολή στην Πελοπόννησο και η ίδρυση της Ελληνικής Πολιτείας

Διόραμα:

- Παράδοση Οθωμανών στον στρατηγό Maison
- Η δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια

Φιγούρες:

- Μορφές των ναυάρχων των Μεγάλων Δυνάμεων

Χρονολόγιο γεγονότων της Ελληνικής Επανάστασης

Στο χρονολόγιο αναπτύσσονται τα γεγονότα, πολεμικά, πολιτικά, διπλωματικά, ανά έτος, προς περαιτέρω πληροφόρηση του επισκέπτη, εικονογραφημένα με έργα από τις συλλογές του Μουσείου, πολλά από τα οποία αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για τις αναπαραστάσεις των σκηνών στα διοράματα της έκθεσης.

Βρες τον ήρωά σου!

Η έκθεση ολοκληρώνεται με τον χώρο δραστηριοτήτων

- Κύβοι ηρώων:

Ο επισκέπτης πληροφορείται για το πώς βρίσκει το τέλος της Επανάστασης τον ήρωα που απεικονίζεται στο καρτελάκι ρόλων που έχει παραλάβει κατά την είσοδό του στην έκθεση.

Γίνε και εσύ μπουρλοτιέρης!

- Διαδραστικό παιχνίδι:

Καλεί ατρόμητους νεαρούς πυρπολητές να πυρπολήσουν τη ναυαρχίδα του αντιπάλου και να διαφύγουν με ασφάλεια.

Τους κύκλους τάραττε!

- Ήξερες Ότι…; :

Η ενότητα παρέχει περισσότερες πληροφορίες, κρυμμένες κάτω από πολύχρωμους κύκλους, για όσα ήδη αναφέρθηκαν.

Γράψε τις εντυπώσεις σου!

Σε ειδική κατασκευή στον τοίχο, αναπτύσσεται το «βιβλίο» εντυπώσεων.

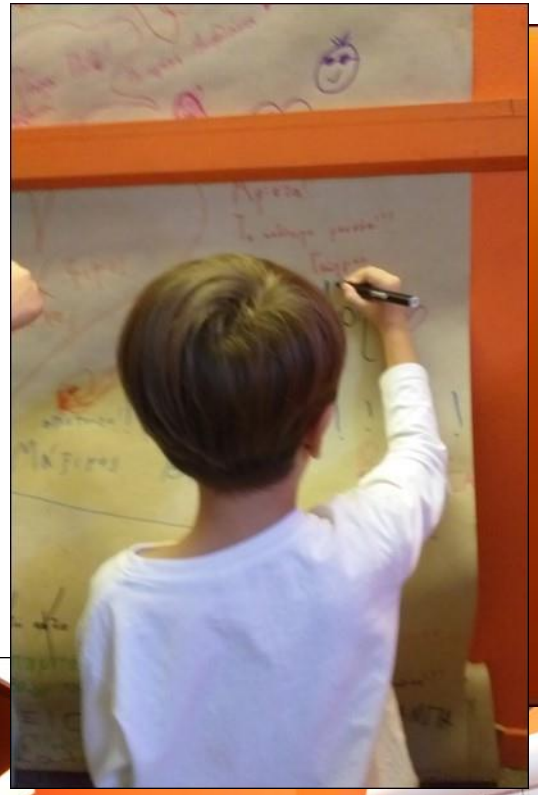

Για τους μικρούς επισκέπτες της έκθεσης διατίθεται ειδικά σχεδιασμένο βιβλίο δραστηριοτήτω με τη μορφή κόμικ.

Η χρήση των νέων τεχνολογιών

- Qrcodes

Η τεκμηρίωση, που αφορά κάθε έκθεμα ξεχωριστά αλλά και γενικές πληροφορίες για τη ζωή των Ελλήνων και τη διεξαγωγή του πολέμου, γίνεται μέσω συνοπτικών κειμένων.
Ωστόσο παρέχεται η δυνατότητα περαιτέρω πληροφόρησης μέσω της σάρωσης κωδικών Quick Response (QR Code) για όποιον το επιθυμεί.

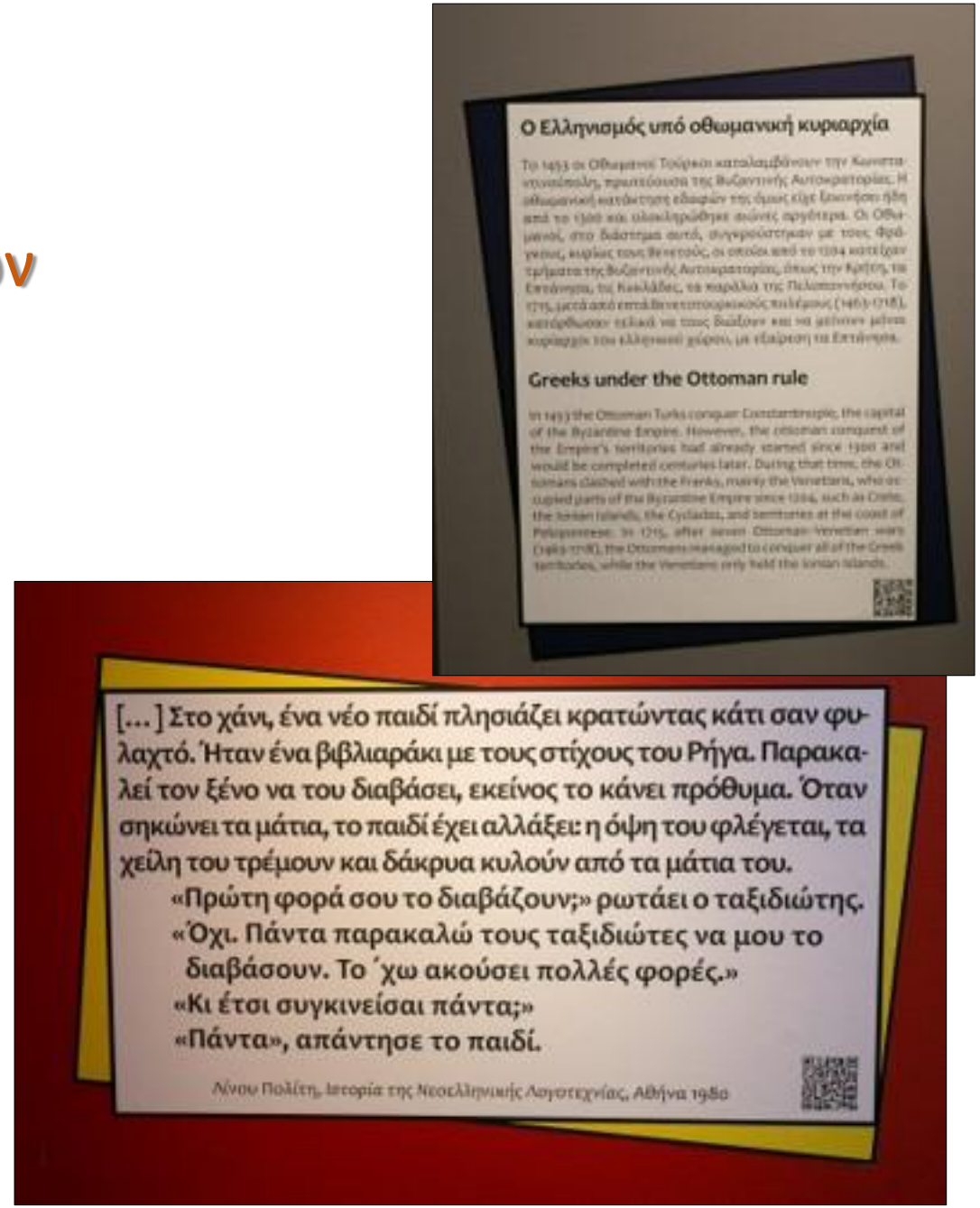

Αποτελέσματα

- Στόχος της έκθεσης «Το ‘21 αλλιώς» ήταν να αποκομίσει ο επισκέπτης μια συνοπτική εικόνα των γεγονότων της Επανάστασης του 1821, απλή και κατανοητή, περισσότερο όμως να ψυχαγωγηθεί.
- Η έκθεση αποδείχθηκε ως η πλέον επιτυχημένη της τελευταίας 50ετίας φέρνοντας στο Μουσείο νεαρό κοινό και ομάδες που δεν το είχαν επισκεφθεί ποτέ
- Προσέλκυσε το ενδιαφέρον όλων των ηλικιακών ομάδων

Αποτελέσματα

- Αποτέλεσε σημείο αναφοράς σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και αντικείμενο μελέτης σε εκπαιδευτικές εργασίες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- Έδωσε το έναυσμα σε νεαρούς επισκέπτες να ασχοληθούν με την ιστορία μέσω του παιχνιδιού και να φτιάξουν τους δικούς τους ήρωες
- Περιοδεύει στη ελληνική επαρχία και προγραμματίζεται η παρουσίασή της στο εξωτερικό
- Συνέβαλε στην τελική απόφαση της PLAYMOBIL για την παραγωγή επετειακών φιγούρων για την Ελληνική Επανάσταση στο σχεδιασμό των οποίων συνεργάστηκαν επιμελητές του ΕΙΜ και συλλέκτες της έκθεσης.